

Sambiassa sattuu ja tapahtuu!

Sari Huuhtasen matkapäiväkirja Sambian matkalta kesäkuulta 2006

8.6 Saavuimme Sambiaan

Lento oli pitkä, mutta ihan kohtuullisen mukava. Nukuimme jonkin verran pienissä pätkissä. Vaihdoin koneetta Lontoossa ja sieltä lensimme Lusakaan, Sambian pääkaupunkiin. Kone oli perillä aikataulun mukaan klo 6.15. Passi ja viisumimuodollisuudet hoidettuamme, menimme hakemaan laukkujamme. Omaani ei tahtonut löytyä millään ja pahimmat pelkoni alkoivat muuttua todeksi: ei matkalaukkua, ei vaatteita, ei mitään. Mutta onneksi laukku lopulta löytyi. Joku ystävällinen sielu oli nostanut sen pois hihnalta, luullut varmaan omakseen.

Sitten koitti jännittävä hetki, olisiko meitä kukaan vastassa. Ja kohta näimme ystävällisesti hymyilevän naaman, jolla oli kädessään kyltti: sambia & helmi. Vähän aikaa mietittyäni tajusin, että sen täytyy tarkoittaa meitä. Minulla on nimittäin sähköpostiosoite: sambia@huussi.net ja mukanaani on opiskelija Helmi M. Hämeenlinnasta. Ovat ilmeisesti vaan luulleet/ muistaneet, että nimeni on Sambia. Jos en nyt kuitenkaan ihan nimeä vielä lähtisi muuttamaan Sambiaksi vaikka muuten varmasti olenkin kaulaa myöden (toivottavasti en siinä itsessään) mukana tässä projektissa.

Meitä odotti Lewis, Kalokon toimiston johtaja ja autonkuljettajana toimi John, jonka muistin myös viime reissulta. John näytti yhä samalta, noin 15 -vuotiaalta, vaikka hänen täytyi olla jo ainakin 30 v. Vaihdoin kuulumiset ja lähdimme ajamaan kohti NECOS-projektin aluetta, johon olin sopinut tapaamisen. Löysimme heidät monen mutkan takaa ja jäimme katsastamaan projektialuetta. Se oli Lusakasta noin 10 kilometriä, en osaa sanoa mihin suuntaan, koska menin jo aivan sekaisin, mistä tulimme. Joka tapauksessa se oli Lusakan lähiö, Madimba nimeltään. Sanon lähiö, koska mielestäni alue näytti ihan kohtuulliselta, oikeita taloja ja pihvoja, siis astetta parempi kuin slummi.

NECOS-ryhmä yritti parantaa alueen tilaa ja olosuhteita monien eri projektien kautta, yksi niistä oli sanitaatio. Se todella kaipasikin kohennusta. Siellä oli vessoja, mikä on jo hyvä sinänsä mutta ne olivat aika epämiellyttävän näköisiä. Ongelmana oli, että pohjaveden pinta oli alueella hyvin matalalla, joten kuoppakäymälät muuttuivat helposti ”vesikäymälöiksi”.

Erityisesti sadekauden aikana paikka lainehti ja kaikki pöpöt kuopista pääsivät liikkeelle. Edellisen sadekauden aikaan alueella olikin koleraepidemia, joka leviää helposti huonon sanitaation välityksellä, erityisesti tiheästi asutulla alueella. En tiedä, menehtykö kukaan siihen. Kuivakäymälöillä (jotka pysyisivät kuivina) olisi sielläkin siis tarvetta. Kaupungin viranomainen oli luvannut heille siihen rahoitusta, mutta pitkään aikaan ei ole asiassa tapahtunut mitään edistystä. Sehän ei ole mitään uutta Sambiassa!

Jatkoimme matkaa kauppojen kautta ja lähdimme pikkuhiljaa kohti Kalokoa. Oli lähes puoliyö ennen kuin pääsimme Kalokoon. Pysähdyimme matkalla Hungry Lion-nimisessä hampurilaisbaarissa, se vastaa meikäläisen heseä tai makkäriä. Ruoka oli hyvää ja kohtuullisen hintaista. Vessahätä olisi ollut mutta niitä ei näkynyt missään, enkä tohtinut kysyä. Kestin Kalokoon asti vaikka loppumatka pikkutietä olikin aika röykytystä. Tie oli kuitenkin paremmassa kunnossa kuin

silloin vuonna 1999, kun viimeksi olin alueella. Ilmeisesti sitä oli jopa lanattu. Kalokoon saavuttuamme ihmettelimme, missä yöpyisimme. Meille asia oli suurin piirtein yhden tekevä sillä aikomuksena oli kääriytyä makuupussiin ja nukkua. No, pienten selvittelyjen jälkeen meille löytyi pieni talo asuttavaksi. Paikallisten oli ollut määrä tuoda sinne meille huonekalut, mutta -yllätys yllätys- se oli unohtunut. Pienen hakemisen jälkeen meille löytyi sängyt ja huovat. Muut huonekalut saisisimme huomenna. Talossa oli outo bensen tai vastaavan haju, ehkä seinät oli maalattu hiljattaina, ajattelimme. Kärystä huolimatta menimme onnellisena nukkumaan, vaikka oli vaikea ensin ummistaa silmiään. Tiesin edelliseltä kerralta, että talossa mitä todennäköisimmin olisi joukko isoja hämähäkkejä, joista en erityisesti välitä. Mutta tällä kertaa uni voitti ja nukuin kohtuullisen sikeästi aamuun asti.

9.6 Ensimmäinen päivä Kalokossa

Heräsimme hieman tokkurassa ja kävimme ”suihkussa” eli peseydyimme pesuvadin ja napon avulla. Pesun jälkeen tuntui olevan kuin uusi ihminen. Katsastelin ympäristöä ja totesin, että näytti tutulta mutta kuitenkin vieraalta. Kasvillisuus oli muuttunut vihreämmäksi, puut ja pensaat olivat isompia ja ilmastokin tuntui kosteammalta. Ehkä puun ja pensaiden istutukset alkoivat vihdoon tuottaa tulosta ja alue tosiaan oli vihertynyt. Ilmeisesti tänä vuonna on saatu myös ihan kohtuullisen hyvin sateita.

Pojat kantoivat heti aamusta meille huonekaluja sisään. Olivat ilmeisesti saaneet satikutia Lewisilta, kun eivät illalla olleet hoitaneet hommiaan. Meille tuli myös siivooja ja hänen myötänsä selvisi, mistä bensen haju taloon tuli. Heillä nimittäin oli itse tehtyä lattiavahaa, johon ilmeisesti laitettiin myös bensaa. Kerroimme, ettemme välttämättä halua meidän makuuhuonettamme enää käsiteltävän sillä...

Aamupalan jälkeen menimme toimistolle. Toimistolla oli pari ennestään tuttua kasvoa mutta suurin osa oli uusia. Minne lie kaikki hävinneet. En ollut uskoa, kun todella selvisi, että voin lähettää meiliä w-lanin kautta omalta kannettavaltani. Heh, tämän on edistyneempää kuin kotona. Kännykin toimi toimistossa, jossa oli vahvistin ja myös sähköä, ilmeisesti sekä generaattorin että aurinkopaneelin turvin. Melkoista edistystä viime kertaan, silloin puhelin ei toiminut kuin muutaman viikon. Mastoon sattui juuri tulemaan vika ja osaa odotettiin tulevaisuuteen Etelä-Afrikasta. Osaa jäätettiin edelleen odottelemaan, kun lähdimme kolmen kuukauden päästä.

Iltapäivällä kävimme katsastamassa Helmin kanssa Kalokon koulun ja klinikan vessat. Niitä oli rakennettu jonkin verran ja klinikan vessat olivatkin ihan kohtuullisia VIP-latriineja.

Koulun vessat sen sijaan olivat aika huonossa jamassa, vaikkakin joitakuuta oli rakennettu sitten viime käynnin.

Ylläpito ei oikein vastannut omia hygieniatasovaatimuksia, jotka eivät varmaan ihan niitä korkeimpia ole. Eniten minua inhotti katossa roikkuvat hämähäkin seitit ja niissä pyörivät hämähäkit sekä kärpäset. Hajukaan ei ollut kovin miellyttävä. Parempi kuitenkin kuin ei mitään ja ajattelin mielessäni, ettei nämä tuskin olleet huonommasta päästä olevia vessoja. Varmasti tulisimme näkemään huonompiakin alueella ja huonoin vaihtoehto tietysti on se, ettei ole ollenkaan vessoja.

10-11.6 Viikonloppu

Kävimme Helmin kanssa läpi projektia ja hänen osuuttaan projektissa. Helmi ehdottikin, että hän hommaisi itselleen rintamerkin ”shit expert”. Minusta se oli aika osuvasti sanottu. Helmi toimii siis elokuun loppuun asti ”Shit experttinä” Kalokossa. Teimme myös hieman tarkempaa suunnitelmaa Helmin pään menoksi.

Kävelimme Helmin kanssa padolle tai oikeammin sitä täytyisi kutsua sadevesialtaaksi. Se oli rakenteilla 1999 ja nyt se näytti toimivan. Vettä oli pienen järven verran ja sitä riitti pitkälle kuivaan kauteen asti. Se oli lähinnä tarkoitettu eläinten juottopaikaksi mutta näyttipä siellä ihmisiäkin olevan pyykkejään pesemässä. Ilma oli kostea ja melko kuuma. Olipa hyvä ajatus lähteä kävelyllä päivän kuumimpaan aikaan! Kun tulimme kotiin, oli pakko ottaa pienet torkut.

Heräsin siihen, kun kuulin oven takaa vienon äänen: Sari. Avasin ja näin kolme pientä poikaa ovella, jotka olivat jo aikaisemmin esitelleet meille itsensä. He kysyivät, olisiko meillä antaa heille kyniä. Annoimme heille kynät. He olivat tosi iloisia ja lähtivät matkoihinsa. En tiedä osaanko koskaan suhtautua luontevasti kerjäämiseen. Nämä pojat eivät varsinaisesti kerjänneet, mutta kuitenkin he pyysivät. Lapset ovat suloisia ja kohteliaita ”madam” - he sanovat aina ja ”how are you”. Kun joku pyytää jotain, vaikka kynää, olo on ristiriitainen. Toisaalta tietää, että kynä varmasti tulee tarpeeseen ja voi itse helposti antaa kynän lapselle. Ja suloiselle nappisilmälle olisi melkein valmis antamaan vaatteet päältään, mutta...kun antaa yhdelle yhtä äkkiä sinulla on ympärilläsi kymmenen suloista nappisilmää eikä yhtään kynää. Ehkä on joku parempi tapa auttaa kuin yksittäiset tavarat. Ehkä meidän projektimme auttaa heitä pysymään terveempänä, helpottaa koulunkäyntiä ja luo parempaa tulevaisuutta. Siihen ei ehkä yksi tai useampikaan kynä riitä.

12.6 Projekti nytkähti eteenpäin

Tapasimme aamulla Lewisin ja Jessien, joka oli minulle jo entuudestaan tuttu. Vaihdoin kuulumisia ja kyselin, missä kaikki entiset toimistohommat mahtavat olla. Joku oli ostanut maatilan läheltä, toinen oli lähtenyt opettajaksi itäiseen provinssiin, osa oli muuttanut Ndolaan jne. Kaikki olivat enemmän tai vähemmän löytäneet oman paikkansa. Tämä oli hienoa, sillä työttömyys Sambiassa on huima ja koulutettujenkin ihmisten on vaikea saada töitä. Kaloko tuntui toimivan hyvänä ponnahduslautana. Ehkä he olivat saaneet täältä hyvät suositukset.

Kävimme Lewisin ja Jessien kanssa lyhyesti hanketta läpi. Esittelimme hanketta lyhyesti myös kylistä kokoukseen tulleille ihmisille, joista osa saattaisi toimia projektin assistentteina. Lähtisimme jo huomenna katsastamaan ”kyläkouluja”. Pyysimme, että voisimme mennä tapaamaan klinikalla työskentelevää Osmandia, hän kun oli tehnyt alustavaa tutkimusta sanitaation tilasta. Tapasimme Osmandin pikaisesti ja sovimme tapaavamme torstaina parempana ajankohtana. Hänellä oli tilastoja, jotka olivat meitä kiinnostavia. Klinikka oli täynnä väkeä, lapsia ja aikuisia.

13.–14.6 Unelmia ja toimistohommia

Lewis toimistotyössä

Pari päivää meni toimistolla hankesopimusta ja Helmin työsuunnitelmaa tehdessä. Emme päässeetkään vielä kouluille, koska Jessie oli kiireinen eikä päässyt lähtemään mukaamme. Keskustelin jatkosta Lewisin kanssa ja kaikki näyttää olevan valmista projektin etenemistä varten. Lewis on tehnyt valmisteluja mm. miettinyt projektiryhmää ja kertonut projektin alkamisesta tapaamisissaan. Kiireestään huolimatta Lewis on erittäin kiinnostunut hankkeesta ja sen onnistumisesta.

Helmi matkusti Ndolaan viisumin pidentämistä ja kaupassa käyntiä varten. Toivottavasti kaikki sujuu hyvin. Helmi palasi illalla väsyneenä eikä välttämättä niin onnellisena. Koko päivänä hän ei ollut juurikaan syönyt, juonut eikä käynyt vessassa. Täkäläisiltä tämä tuntuu sujuvan muitta mutkitta, mutta meille länsimaalaisille se tuottaa hieman ongelmia, varsinkin jos aurinko porottaa täydeltä taivaalta. No, kokonaisuudessaan reissu oli mennyt ihan kohtuullisesti, kauppatavarat tuli kutakuinkin hankittua, mutta ulkomaalaisvirastossa oli käsketty tulla viikon päästä uudelleen...

15.6 Käynti klinikalla ja ensimmäinen kouluvisiitti

Aamulla menimme klinikalle tapaamaan herra Osman Matabishia ja klinikan työntekijöitä. Hän kertoi meille, että he ovat keränneet jonkin verran materiaalia vuonna 2005 mm. vessojen määristä alueella, joista olisi meille varmasti hyötyä. Voisimme kerätä saman materiaalin uudestaan 2006 ja joka vuosi hankkeen edetessä ja saisimme niin verrattua, onko vessojen määrä hankkeen myötä lähtenyt nousuun. Hän lupasi myös etsiskellä meille tilastoja klinikalla todetuista sairauksista. Lisäksi heille oli seuraavan kahden viikon aikana tarkoitus kiertää kyliä, joten Helmi voisi sitten liittyä heidän joukkoonsa ja samalla kylät tulisivat tutuksi. Hän voisi samalla myös aloittaa kyselyn tekemistä kylissä.

Käynti klinikalla oli oikein miellyttävä ja edisti hanketta. Klinikan kanssa tehtävä yhteistyö on äärimmäisen tärkeää hankkeen onnistumisen kannalta!

Iltapäivällä lounaan jälkeen lähdimme käymään **Kandulwen koululla**. Lähtö oli helpommin sanottu kuin tehty. Ensin ei meinannut löytyä bensaa ja seuraavaksi auto ei lähtenyt käyntiin. Lopulta pääsimme kuitenkin lähtemään. Ihmettelin ensin auton valintaa tyyliin, ”onko pakko aina valita se surkein auto” mutta vähän aikaa ajettuumme en enää ihmetellyt. Se maasturi oli ainut vaihtoehto kulkemiseen sillä ”tiellä”, joka oli pikemminkin kärrypolku, joka mutkitteli puiden ja kivien välissä. Kuljettajamme saisin taiteilla, että sai pidettyä auton tiellä.

Kaldulwen koululla oli 156 oppilasta, luokat 1-7. Luokahuoneita oli kaksi, 1-3 luokka opiskeli toisessa ja luokat 4-6 opiskelivat toisessa. Seitsemäs luokka opiskeli ulkona katoksessa. Opettajalla oli pieni koppi käytössään, jossa hän valmisteli tunteja ja säilytti kirjoja ym.

Uutta koulurakennusta oltiin rakentamassa. Pohjatöitä oli aloitettu ja tiiliä valettu. Rakennuksen toivotaan valmistuvan ennen vuoden vaihdetta. Koulun kaivo oli rakennettu vuonna 2005. Sitä ennen koulussa ei ollut vesipistettä. Se oli 11 metriä syvä. Tällä hetkellä koulussa ei ollut käymälää, mutta rakenteilla oli kuoppakäymälä kahdella osastolla (työille ja pojille).

16.6 Koulukierros

Aamulla kävimme lastentarhassa viemässä tuliaisemme Suomesta. Lapset saivat pussillisen Samin ja Miisan vanhoja leluja sekä Andyhandy-käsienpesuannostelijan. Päiväkodilla ei ollut käsienpesupistettä. Lapset olivat innoissaan ja meille esiteltiin paikkoja. Tilat olivat ihan mukavat. Lahjoituksena oli saatu leluja ja kirjoja. Lapsille tarjottiin aamupala, välipala ja lounas. Ei mikään gourmet-ateria mutta varmaan ajoi asiansa.

Rytmi tuntui olevan samanlainen kuin Suomessakin: Aamupala, leikkiä sisällä ja ulkona, ruoka, päiväunet, välipala ja leikkiä. Päiväkodissa oli noin 60 lasta. Lapset oli jaettu kolmeen ryhmään: Alle 3-vuotiaat, leikki-ikäiset ja esikoululaiset, kussakin ryhmässä oli noin 20 lasta.

Lastentarhasta suuntasimme **Mwaitwan koululle**. Koulurakennuksessa oli yksi iso huone, jossa oli penkit mutta ei pöytiä. Opettajia oli yksi, Mr. Nuirenda Lamulo. Tällä hetkellä koululla oli 43 oppilasta, iältään 3-15- vuotiaita. Koko koululla oli kolme kirjaa, ei vesipistettä eikä kunnan käymälää. Käymälänä käytettiin maahan kaivettua kuoppaa, jonka näkösuojaksi oli tehty heinistä seinää. Seinä oli romahtanut, joten näkösuojaa ei juurikaan ollut.

Mwaitwan koulu ja oppilaita

Koulun käymälä

Serenjen koululle saavuttuamme siellä ei ollut enää oppilaita. Koulu koostui kahdessa katoksesta ja niissä olevista puupenkeistä ja kivitaulusta.

Paikalle oltiin rakentamassa Kaloko Trustin toimesta ”Health Postia” eli paikkaa, jossa voidaan pitää säännöllisesti siirrettävää klinikkaa. Tällöin asukkaiden ei tarvitse kävellä lähes 20 kilometrin matkaa Kalokon klinikalle vaan he voivat saada klinikan palveluita myös lähempää. Paikalle ollaan rakentamassa myös käymälöitä, joten se olisi sopiva kohde myös hankkeen pilottikäymälälle.

Serenjen ”luokkahuone”

Koululla oli rakennettu kaivo. Kaivoon kurkistaessamme huomasimme lepakoiden pesivän siellä. Ei kovinkaan hygieeninen yhdistelmä!

Päivän viimeinen kohde oli **Kweshan koulu**. Siellä oli 278 oppilasta, 1-7 luokilla. Opettajia oli 5, tosin me emme nähneet kuin yhden. Opettajan (Mr. Chola Kanwa) mukaan rakennukset, jossa lapset nyt olivat, eivät varsinaisesti kuuluneet koululle vaan ne olivat yksityisessä omistuksessa. Itse asiassa toinen rakennuksista oli vanha navettarakennus! Eräs lapsista olikin viisaasti kysynyt opettajalta, että miten me ihmiset voimme opiskella paikassa, jossa ennen on hoidettu lehmä.

Entinen navetta toimi koulurakennuksena

Luokkahuone

Niinpä koulua varten oltiin tekemässä uutta rakennusta, sen valmistumisesta tosin ei ole mitään tietoa.

Paikalla olevat kaksi käymälää (opettajille toinen, jossa miesten ja naisten puoli ja oppilaille toinen samanlainen, kuvassa) eivät myöskään oikeasti kuuluneet koululle, joten uuden koulun rakennuspaikan lähistölle oltiin jo kaivamassa kuoppia käymälöitä varten.

19.6 Kalokon koulu ja lähtö Lusakaan

Menimme aamulla Kalokon kouluun. Veimme Keuruulaisten lasten piirustukset sinne. Lapset olivat niistä hyvin innoissaan ja katselivat niitä ihmeissään. Veimme lapsille tuliaisiksi tusseja ja värikyniä, jotta he voivat piirtää lapsille takaisin. Pyysimme myös muutamaa isompaa lasta kirjoittamaan kirjeen itsestään sekä sanitaatio-oloistaan koululla. Kirjeen kirjoittaneet saivat palkinnoksi hienot Metsäpirtin Nurmikkomulta t-paidat, jossa he onnellisesti poseeraavat opettajansa kanssa.

20.-21.6 Lusakassa

Lewis heitti minut Lusakaan KEPA:n vierastalolle, josta olin varannut kaksi yötä. Aamulla tapasin Seppo Karppisen KEPA:sta ja kerroin hänelle projektisuunnitelmista. Hän neuvoi myös muutamia tahoja, joiden kanssa mahdollisesti voisi tehdä yhteistyötä.

Puolen päivän jälkeen tapasin Theodore Collinsin, joka edusti Sambiassa Tampereelta tuttua Scan Water yritystä ja myi siis vedenpuhdistuslaitteita. Theodore osoittautui myös konsultiksi, joka on toteuttanut erilaisia vesihankkeita pitkin Afrikkaa. Oikein mukava ja osaavantuntuinen kaveri. Ehkä saamme vesiasioissa jotain yhteistyötä aikaiseksi hänen ja Scan Waterin kanssa vaikka hankkeen myöhemmässä vaiheessa.

Iltapäivällä tapasin myös Elisabet Kivimäen ja Anne Kanenen Suomen Suurlähetystössä. Kerroin heille hankkeesta ja tulevaisuuden suunnitelmista. Keskustelimme myös Sambian hallinnosta, tulevista vaaleista ja niiden vaikutuksista jne. Lopuksi he saivat nähdä hauskan huussi-DVD:n. Meillä oli oikein rattoisa iltapäivä ja toivon mukaan voimme tehdä yhteistyötä myös jatkossa.

Seuraavana aamuna tapasin vielä Senja Väätäisen KEPA:ssa ja vaihdoimme hankekuulumiset. Ja tämän jälkeen suunnistin lentokentälle ja kohti kotia, tosin pienen Etelä-Afrikan kieppauksen kautta.